

ЗАТВЕРДЖЕНО
Спільний наказ Міністерства
освіти і науки України та
Академії педагогічних наук
України
від 30.05. 2003 р. № 334/31

1.2. ПОЛОЖЕННЯ ПРО МЕРЕЖУ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ТА АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення розроблено відповідно до Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про бібліотеки і бібліотечну справу” та Статуту Державної науково-педагогічної бібліотеки України.

1.2. Положення визначає структуру мережі освітнянських бібліотек, що підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Академії педагогічних наук України та місцевим органам управління освітою, як невід’ємної складової національної системи освіти й загальної бібліотечної системи України, її основні завдання та напрями діяльності, систему науково-методичного забезпечення, державного управління та організаційно-правові аспекти функціонування.

1.3. У своїй діяльності освітнянські бібліотеки МОН України та АПН України керуються Конституцією України, законами України, іншими чинними нормативно-правовими актами у сфері освіти, науки, культури й бібліотечної справи, а також цим Положенням.

1.4. Положення поширюється на всі освітнянські бібліотеки МОН України та АПН України незалежно від їх підпорядкування, типу, виду та форми власності.

2. СТРУКТУРА МЕРЕЖІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МОН УКРАЇНИ ТА АПН УКРАЇНИ

2.1. Освітнянські бібліотеки – це узагальнена назва спеціальних педагогічних бібліотек (юридичні особи) або структурні підрозділи (бібліотеки) освітнянських установ та організацій і бібліотек навчальних закладів усіх типів та рівнів акредитації, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, місцевим органам управління освітою та Академії педагогічних наук України. Вони акумулюють, зберігають та організують доступ до профільної документної інформації учасників науково-дослідної діяльності, навчально-виховного процесу, керівних кадрів, забезпечуючи тим самим інформаційні потреби педагогічної науки та освіти.

2.2. Мережа освітнянських бібліотек МОН України та АПН України – це сукупність перерахованих у п. 2.1. бібліотечних закладів, об’єднаних за ознакою приналежності до галузі освіти, організаційно-методичне керівництво якими здійснюється провідною бібліотечною установою галузі – Державною науково-педагогічною бібліотекою України.

У загально бібліотечній системі України на неї покладені завдання щодо формування галузевого національного ресурсу з педагогіко-психологічних питань та бібліотечно-інформаційного обслуговування наукових, науково-педагогічних та управлінських кадрів, вчителів, студентів, учнів та інших користувачів, що потребують професійної інформації.

До мережі освітнянських бібліотек належать спеціальні педагогічні бібліотеки та бібліотеки навчальних закладів.

Спеціальні педагогічні бібліотеки:

- Державна науково-педагогічна бібліотека України (ДНПБ України);
- обласні науково-педагогічні бібліотеки (ОНПБ);
- бібліотека Міністерства освіти і науки України;
- бібліотеки Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, управлінь освіти районних державних адміністрацій;
- Наукова бібліотека Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України (ЦППО АПН України);
- бібліотеки Республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Автономної Республіки Крим, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д.Грінченка та Севастопольського міського інституту післядипломної педагогічної освіти;
- бібліотеки науково-дослідних установ АПН України та інші спеціальні педагогічні бібліотеки, які будуть утворені на підставі цього Положення.

Бібліотеки навчальних закладів:

- вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілів;
- професійно-технічних навчальних закладів;
- загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, для дітей з особливими потребами;
- позашкільних навчальних закладів та інші бібліотеки навчальних та позашкільних закладів, які будуть утворені на підставі цього Положення.

2.2.1. Державна науково-педагогічна бібліотека України є провідною загальнонаціональною науковою установою з питань бібліотечно-бібліографічного і науково-інформаційного забезпечення спеціалістів у галузі педагогіко-психологічної науки й освіти, національним галузевим книгосховищем, державним депозитарієм психолого-педагогічної і навчально-методичної літератури, галузевим центром міжбібліотечного абонементу (МБА), головним координаційним та інформаційно-методичним центром мережі освітянських бібліотек. Вона заснована на державній формі власності й підпорядкована АПН України.

2.2.2. Обласні науково-педагогічні бібліотеки – це регіональні бібліотеки державного значення. Основна їх мета – задовольняти інформаційні потреби наукових, науково-педагогічних та управлінських кадрів, вчителів, студентів, учнівської молоді відповідного регіону. Фонди цих книгозбірень комплектуються літературою з питань вітчизняної та світової педагогіко-психологічної науки і практики та суміжних галузей знань, науково-методичною літературою, підручниками, посібниками, програмами для всіх видів і типів навчальних закладів, довідково-енциклопедичною літературою, фаховими періодичними виданнями, у т.ч. і регіону тощо.

2.2.3. Бібліотека Міністерства освіти і науки України, бібліотеки Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, управлінь освіти районних державних адміністрацій забезпечують потреби управлінського складу відповідних установ освіти. Фонди даних бібліотек вміщують спеціальну педагогічну літературу, зокрема, збірники законів і розпоряджень з питань освіти, довідники, літературу з досвіду роботи світової та вітчизняної педагогічної практики, статистичні звіти, експрес-інформації, дайджести з питань освіти, навчальні програми, підручники, посібники тощо.

2.2.4. Наукова бібліотека ЦППО АПН України, бібліотеки Республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Автономної Республіки Крим, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д.Грінченка та Севастопольського міського інституту післядипломної

педагогічної освіти забезпечують інформацією фахівців освітянської галузі, які проходять на базі цих установ перепідготовку та підвищують свою кваліфікацію.

Фонди зазначених вище бібліотек формуються відповідно до фахових потреб користувачів документами з питань розвитку вітчизняної і світової педагогіки та освіти, менеджменту та маркетингу в освіті, нових педагогічних технологій та інноваційних підходів щодо професійної підготовки кадрів, науково-методичною літературою на допомогу вчителям-предметникам, матеріалами з передового педагогічного досвіду, літературою про педагогів-новаторів, курсовими й дипломними роботами вчителів, які пройшли перепідготовку, фаховими періодичними виданнями, літературою з питань бібліотекознавства та бібліографознавства тощо.

2.2.5. Спеціальні педагогічні бібліотеки науково-дослідних установ АПН України – науково-допоміжні підрозділи з інформаційно-бібліотечного забезпечення наукових досліджень даних установ. Вони обслуговують науковців, докторантів, аспірантів та лаборантів цих інститутів, а також тих, хто цікавиться науковими розробками профільної установи. Фонди даних бібліотек укомплектовані відповідно до тематики науково-дослідної роботи установ зарубіжними й вітчизняними опублікованими та неопублікованими документами на всіх видах носіїв інформації: монографіями, науково-методичною літературою, науковими працями співробітників з проблем історії та теорії педагогіки, психології, методики, фаховими вітчизняними і зарубіжними періодичними виданнями тощо.

2.2.6. Наукові бібліотеки вищих навчальних закладів (ВНЗ) III-IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілів забезпечують інформацією навчально-виховний процес та науково-дослідну роботу професорсько-викладацького складу, докторантів, аспірантів і студентів даного ВНЗ.

Фонди цих книгозбірень є багатогалузевими, основну частину їх складають: документи педагогіко-психологічного спрямування та з суміжних галузей знань (історико-правового, народознавчого та ін.), дисертації, захищені у цьому навчальному закладі, автореферати дисертацій, навчальна література та наукові видання, книги з методики викладання навчальних предметів у навчальних закладах, вітчизняні та іноземні фахові періодичні видання тощо.

2.2.7. Бібліотеки навчальних закладів I-II рівнів акредитації (педагогічних коледжів, інженерно-педагогічних та професійно-технічних училищ) обслуговують викладачів, студентів, учнів зазначених закладів. Вони мають багатогалузевий фонд за профілем навчального закладу, в якому невід'ємною складовою є література з питань педагогіки, психології, методик (технологій) та суміжних наук, а також підручники, навчальні посібники, художня література, довідково-енциклопедичні видання, періодичні фахові видання тощо.

2.2.8. Бібліотеки загальноосвітніх навчальних закладів (шкільні, ліцеїв, гімназій тощо) сприяють бібліотечно-інформаційному забезпеченню учасників навчально-виховного процесу цього закладу та підвищенню фахової педагогічної майстерності вчителів, вихователів, поширенню педагогічних знань серед батьків. Вони формують універсальний з урахуванням профілю навчання бібліотечний фонд, що відповідає змісту навчального процесу, його інформаційним і виховним функціям, запитам та інтересам користувачів. До нього входять довідкові видання; література з методики викладання, документи з педагогіко-психологічних питань, гуманітарного, суспільно-політичного, технічного профілю; підручники, навчальні посібники; художня література; періодичні видання, ноти, ізопродукція, аудіовізуальні документи, компакт-диски, картографічні матеріали.

2.2.9. Бібліотеки позашкільних навчальних закладів (будинків вчителів, палаців, центрів дитячої та юнацької науково-технічної творчості, екологічних центрів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, шкіл мистецтв та ін.) забезпечують потреби керівників гуртків, вчителів та учнівської молоді в отриманні інформації для здобуття позашкільної

освіти. Склад і тематика комплектування фондів бібліотек повинні відповідати цілям і завданням діяльності позашкільного закладу нового типу.

3. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК

МОН УКРАЇНИ ТА АПН УКРАЇНИ

3.1. Основним завданням мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України є створення системи бібліотечно-інформаційного забезпечення науково-педагогічних та управлінських кадрів, вчителів, студентів на різних етапах здобуття та удосконалення фахових знань у навчально-виховному процесі, підвищенні педагогічної майстерності, дослідницькій діяльності, управлінні освітою, самоосвіті, що сприятиме здійсненню основних завдань освітянської галузі: навчально-методичних, дослідницько-пошукових, творчо-інноваційних, культурно-просвітницьких.

3.2. Головні напрями діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України:

- формування на корпоративних засадах (на основі вітчизняних і зарубіжних першоджерел) галузевого інформаційного ресурсу освітянської галузі;
- впровадження комп'ютерних інформаційних технологій в діяльність освітянських бібліотек;
- створення довідково-пошукового апарату для багатоаспектного розкриття фондів через систему традиційних та електронних каталогів і картотек, формування фонду довідкових та інформаційних видань, електронних баз даних;
- організація бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з питань педагогічної науки і практики через традиційні та електронні носії інформації;
- налагодження системи підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів галузі освіти;
- участь освітянських бібліотек у бібліотечних об'єднаннях та асоціаціях.

4. СИСТЕМА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МОН УКРАЇНИ ТА АПН УКРАЇНИ

4.1. Науково-методичне забезпечення діяльності освітянських бібліотек МОН України та АПН України здійснюється відповідно до чинних законодавчих актів, державних стандартів, постанов, розпоряджень, рішень Міністерства освіти і науки України, АПН України, Бібліотечно-інформаційної ради Президії АПН України, інструктивно-методичних документів науково-методичного центру – ДНПБ України.

Організаційно-методична діяльність включає такі функції:

- розроблення інструктивно-нормативної документації та методичних матеріалів;
- збирання та аналізування звітних матеріалів про діяльність освітянських бібліотек;
- підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів;
- виявлення, узагальнення та впровадження в практику роботи освітянських бібліотек кращого вітчизняного і зарубіжного досвіду.

4.2. Організаційно-методичну та координаційну діяльність освітянських бібліотек здійснюють науково-методичні центри (Додаток).

4.3. Узгодженість функціонування мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України як єдиної системи забезпечують:

- єдине науково-методичне керівництво;
- єдина нормативно-правова та інструктивно-методична документація;
- кооперація і координація бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів галузі;
- зведений координаційний план науково-методичної, науково-дослідної та інформаційно-видавничої діяльності освітянських бібліотек України;

– єдині підходи до створення й використання інформаційного ресурсу освітянських бібліотек в електронній формі та його входження до вітчизняного та світового інформаційного простору.

4.4. ДНПБ України – провідний координаційний науково-методичний центр освітянських бібліотек всіх типів і видів, що знаходяться на території України, крім основних функцій, зазначених у п. 4.1., виконує такі функції:

- координує діяльність науково-методичних центрів мережі освітянських бібліотек;
- співпрацює з науково-методичними центрами провідних бібліотек інших систем і відомств;
- здійснює міжнародні контакти з метою поповнення інформаційних ресурсів і удосконалення технічних можливостей суб'єктів мережі;
- організовує дослідження з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й впроваджує їх результати у практику діяльності освітянських бібліотек;
- забезпечує депозитарне зберігання документів та перерозподіл маловикористовуваних, непрофільних та зайво дублетних документів із фондів бібліотек мережі.

4.5. Бібліотеки, визначені як головні науково-методичні центри (Додаток), підпорядковуються ДНПБ України та виконують функції зазначені у п. 4.1., поширюючи їх на бібліотеки відповідного типу і виду.

4.6. Регіональні науково-методичні центри (зональні, обласні, міські і районні) виконують основні функції зазначені у п. 4.1., поширюючи їх на бібліотеки всіх типів і видів відповідного регіону і підпорядковуються провідному науково-методичному центру.

4.7. Визначені в Додатку науково-методичні центри взаємодіють на основі договорів про співпрацю з Національними універсальними та спеціальними бібліотеками, Науковою бібліотекою ім. М.Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, бібліотеками системи Міністерства культури і мистецтв України (державними та обласними бібліотеками для дітей та юнацтва, державними обласними універсальними бібліотеками тощо).

4.8. Координацію діяльності освітянських бібліотек МОН України та АПН України здійснює Бібліотечно-інформаційна рада (БІР) Президії АПН України та науково-методична рада з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек при ДНПБ України.

Функції і завдання БІР та науково-методичної ради визначаються окремими положеннями.

5. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МОН УКРАЇНИ ТА АПН УКРАЇНИ

5.1. Освітянські бібліотеки МОН України та АПН України створюються за наявності відповідної матеріально-технічної та науково-методичної бази згідно з чинним законодавством України.

5.2. Фонди бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів формуються за рахунок асигнувань на утримання навчального закладу відповідно до кошторису, бюджетних коштів та коштів органів місцевого самоврядування. Додаткове фінансування бібліотек може здійснюватися також за рахунок позабюджетних коштів, благодійних внесків, надходжень від надання платних послуг тощо.

5.3. Цільове фінансування діяльності щодо взаємовикористання ресурсів бібліотек мережі (створення зведених каталогів, автоматизованих баз даних тощо) здійснюється за поданням Бібліотечно-інформаційної ради Президії АПН України.

5.4. Освітянські бібліотеки функціонують на основі відповідних положень.

5.5. Порядок користування освітянськими бібліотеками визначено у “Типових правилах користування бібліотекою”, розроблених відповідно до “Типових правил користування бібліотеками в Україні”, затверджених наказом Міністерства культури і мистецтв України від 05.05.99 № 275.

5.6. Бібліотеки реорганізуються та ліквідовуються згідно з законодавством України (Закон України “Про бібліотеки та бібліотечну справу”, ст. 14, 15) за погодженням з Міністерством освіти і науки України.

Фонди бібліотек, що ліквідовуються за погодженням з місцевими органами влади, перерозподіляються між бібліотеками мережі.

6. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ МЕРЕЖЕЮ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МОН УКРАЇНИ ТА АПН УКРАЇНИ

6.1. Реалізацію державної політики щодо розвитку освітянських бібліотек МОН України та АПН України як підсистеми національної системи освіти та забезпечення функціонального управління нею здійснює Міністерство освіти і науки України.

6.2. Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрації забезпечують організаційне керівництво освітянськими бібліотеками на місцевому рівні.

6.3. Держава фінансує діяльність мережі освітянських бібліотек, заснованих на державній формі власності, взаємовикористання ресурсів мережі освітянських бібліотек, міжбібліотечного абонементу, створення зведених каталогів, автоматизованих баз даних та ін.; фінансує наукові дослідження в галузі бібліотечної справи; створює умови для зберігання бібліотечних фондів.

6.4. Фінансування бібліотек мережі здійснюється відповідно коштів державного та місцевих бюджетів України.

6.5. Додаткове фінансування освітянських бібліотек МОН України та АПН України може здійснюватися за рахунок позабюджетних фондів, добровільних внесків, надходжень від надання платних послуг, інших надходжень відповідно до чинного законодавства.

6.6. Одержання бібліотеками додаткових коштів не є підставою для зменшення обсягу їх фінансування. Бюджетні асигнування та кошти не підлягають вилученню.

Науково-методичні центри бібліотек освітянської галузі станом на 1.01.2003 р.

Державна науково-педагогічна бібліотека України (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30.10.99 № 2018 “Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України”) – виконує функції провідного координаційного науково-методичного центру бібліотек освітянської галузі України.

Наукова бібліотека Київського національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова – здійснює функції головного координаційного науково-методичного центру для бібліотек вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілю м. Києва та областей України; наукові бібліотеки вищих навчальних закладів педагогічного профілю III-IV рівнів акредитації – виконують на обласному рівні функції науково-методичних центрів для бібліотек вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілю у відповідному регіоні.

Наукова бібліотека Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України (ЦППО) – здійснює функції головного координаційного, науково-методичного центру для бібліотек Республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Автономної Республіки Крим, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д. Грінченка та Севастопольського міського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Львівська обласна та Миколаївська міська науково-педагогічні бібліотеки, бібліотеки Республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Автономної Республіки Крим, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д. Грінченка та Севастопольського міського інституту післядипломної педагогічної освіти – виконують функції регіональних (обласних, міських) науково-методичних центрів для освітянських бібліотек всіх типів і видів відповідного регіону.

Бібліотека (інформаційний центр) управління освіти районної державної адміністрації або районне (міське) методичне об'єднання бібліотекарів навчальних закладів району – виконує функцію регіонального(районного, міського) науково-методичного центру для бібліотек навчальних закладів відповідного регіону (району, міста).

Відомості про мережу освітянських бібліотек

МОН України та АПН України

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського – головний координаційний науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України, до якої входять 22 тис. освітянських бібліотек, а саме:

- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського;
- Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека;
- Миколаївська наукова педагогічна бібліотека;
- бібліотеки ВНЗ I-IV р.а. 102 (в тому числі 57 бібліотек ВНЗ I-II р.а. та 45 бібліотек ВНЗ III-IV р.а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю);
- бібліотеки ЗНЗ (20268 бібліотек);
- бібліотеки ПТНЗ (940 бібліотек);

- бібліотеки обласних (міських) інститутів післядипломної педагогічної освіти (27 бібліотек);
- спеціальні педагогічні бібліотеки наукових установ АПН України (5 бібліотек);
- бібліотеки методичних кабінетів районних (міських) відділів освіти (близько 320 бібліотек).